1913
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունւում է ամեն ժամ

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK“.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.
Սեպտ. 1-ից մինչեւ հոկտ. 1-ը—85 կ.։
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԷՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ) —20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торг. Дома Л. и Э. Метцль и Ко, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая 38, Պարիզում՝ Площадь Биржи 8

1913 Թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1914 թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 րուբլին, ձրիաբար կը ստանան հետեւեալ 2 գրքերը. 1) «Մշակ» եւ հայ կինը», 2) «Մշակի» քառասնամեակ»։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՎԵՐՋԻՆ ՉՈՐՍ ՕՐԸ
այսինքն սեպտ. 18-ին, 19-ին, 20-ին եւ 21-ին

Գ. Ս.
ԴՈՐՕԺՆՕՎԻ
ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ Միխայլովսկի պր. տելեֆոն № 838.
Խանութի ներկայ շինութիւնը ընդլայնելու և հիմնաւոր վերանորոգութիւն կատարելու համար նշանակված

ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔԻ ԺԱՄԱՆԱԿ
ԲՈԼՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ՎԱՃԱՌՎԵՆ
ՄԵԾ ԶԵՂՉՈՎ
ԻՍԿ ՆՐԱՆՑԻՑ ՄԻ ՔԱՆԻՍԸ ԷԼ
ՀԱՄԱՐԵԱ ԹԷ ՁՐԻ

տռ. 793. 1—1

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
Ներկայ սեզոնի համար հրաւիրում է
ԵՐԳԻՉՆԵՐ եւ ԵՐԳՉՈՒՀԻՆԵՐ
Ցանկացողները ձայները փորձելու և պայմանների մասին տեղեկանալու համար կարող են դիմել պ. Միքայէլ Միրզայեանին ամենայն օր երեկոյեան ժամը 6—7-ը։
Հասցէ՝ Сололакская 20. Դրամատիքական Ընկ. գրասենեակը։
տռ. 795. 2—1

Հինգշաբթի, սեպտեմբերի 19-ի երեկոյեան
Ներսիսեան դպրոցի հին շինութեան դահլիճում նշանակված է
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
Պարապմունքի առարկաներն են՝
1) Վարչութեան զեկուցումը ամառային գիւղատնտեսական գործունէութեան մասին։
2) Ա. Աթանասեանի զեկուցումը՝ «Ի՞նչ կարող է արտահանել Անդրկովկասը մայրաքաղաքների շուկաների համար»։
3) Ա. Քարտաշեանի զեկուցումը՝ «Ինստրուկտորական գործունէութիւն Բորչալուի գաւառում»։
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 7-ին։ Կարող են ներկայ լինել և հիւրեր։
տռ. 796. 2—1

ՄԻ ՇԱՏԱԽՆՑԻ ԲԵՐԵԼ Է ՎԱՆԻ ՇԱՏԱԽ ԳԱՒԱՌԻ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿԻ և ԳՈՅՆԻ
ՇԱԼԵՐ
Որոնցից կարելի է կարել փարաջաներ, կանանց վերարկուներ, տղամարդկանց զգեստներ, լուսամուտների վարագոյրներ։ Դիմել՝ Եղբ. Ս. և Պ. Կաֆեանների խանութ (Երեւանեան հրապար. № 3) և Մանուկ Սարիկեանին՝ Абасъ-Абадскій переулокъ № 10.
(2.) տռ. 790. 2—1

ՇՈՒՇԻ—ԵՒԼԱԽ
ԼԵՒՈՆ ՎԱՐԱԶԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ կազմված կոմիսիօնօ-առեւտ. ընկերութիւնը յայտնում է վաճառականներին, մասնաւոր անձանց, կուլտուրական, արդիւնաբերական և առեւտրական հաստատութիւններին, որ այդ ընկերութիւնը սոյն սեպտեմբերի 15-ից, ի միջի այլ ձեռնարկութիւնների, բաց է անում Շուշում և Եւլախում կոմիսիօներական գրասենեակներ։ Բոլոր պատուէրները կատարվելու են շուտափոյթ, ճշտութեամբ և չափաւոր վարձատրութեամբ կանխիկ։ Դիմել Շուշում և Եւլախում նամակով այսպիսի հասցէով. Въ комиссіонерство Л. Варазова и Ко, իսկ հեռագրով՝ Варазову-компанія.
(օ.մ.) տռ. 776. 20—3

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՀԱՄԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ
Այսօր, չորեքշաբթի, սեպտ. 18-ին նշանակված է
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
կը նուագեն զուռնաչիների երկու խումբ—Բագրատ-Գէվօ և Զուբիէվ։
Մանկական տրիօ (բաղկացած Զուբիէվի 12, 8 և 6 տարեկան երեխաներից։)
Գ. ՓԻՐՈՒՄԵԱՆԸ կը կատարէ դուդուկի վրա կովկասեան առանձին նոմերներ և կը կարդայ կուպլէտներ։
Անդամների և նրանց ընտանիքների համար մուտքը 20 կ., հիւրերի համար 1 ր. և 50 կոպէկ։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 9-ին։
տռ. 788. 1—1

ԵՐԴՈՒԵԱԼ-ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
Գ. Խ. ԽՕՋԱՄԻՐԵԱՆԸ
ՏԵՂԱՓՈԽՎԵՑ
ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐ. № 18.
տռ. (օ. մ.) 789. 6—1

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ
Գ. ՎՐՈՅՐ
Վերադառնալով Եւրոպայից ՎԵՐՍԿՍԵՑ
ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐԸ։
Հասցէն՝ Շէլկօվնիկօվսկայա № 4, բնակ. 3.
տռ. 794. 2—1

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՈՆԴԸ

I

Էջմիածնի Կենտրոնական Յոբել. Յանձնաժողովի նամակից և յոբելեանի կատարման ծրագրից, որոնք տպվում են այսօր «Մշակի» մէջ, հայ հասարակութիւնը կը տեսնի, որ հայ տառերի գիւտի 1500-ամեակի և հայ տպագրութեան 400-ամեակի տօնակատարութիւնը, որ յայտնի է «Համազգային Մեծ Յոբելեան» անունով, տեղի կունենայ առաջիկայ հոկտեմբերի 12-ին և 13-ին Էջմիածնում և հայոց բոլոր թեմերում։

Իսկ Կ. Պօլսի հայ թերթերից տեղեկանում ենք, որ Թիւրքիայի զանազան հայ կենտրոններում նոյնպէս ծրագրվում են կատարել այդ օրը մեծ տօնախմբութիւններ։

Իսկապէս, ինչպէս գիտենք, Համազգային Մեծ Յոբելեանի բացումը հանդիսաւորապէս կատարվեց անցեալ 1912 թ. հոկտ. 13-ին, ս. Թարգմանչաց տօնի օրը, իսկ այս առաջիկայ հոկտ. 12-ին տեղի է ունենալու նրա փակումը։

Մի ամբողջ տարի, որ հրատարակվեց յոբելեանական, զանազան տեղերում տեղի ունեցան երեկոյթներ, ցերեկոյթներ, հանդէսներ, դասախօսութիւններ ի պատիւ Համազգային Մեծ Յոբելեանի, հրատարակվեցին զանազան գրքեր, ձօնեալ և նուիրեալ պատմական երկու մեծ դէպքերին, միեւնոյն ժամանակ կատարվեցին հանգանակութիւններ յօգուտ դպրոցական ֆօնդի, որ հաստատեց Ներկայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ V, իբրեւ յաւերժացումն Համազգային Մեծ Յոբելեանի։

Անուրանալի է, որ դպրոցական ֆօնդը, որ կոչված է ապահովելու մեր ազգային-եկեղեցական դպրոցների գոյութիւնը, ամենալաւ և ամենանպատակայարմար ակտն էր յաւերժացնելու Համազգային Մեծ Յոբելեանը այն ամենապարզ պատճառով, որ գիրը և տիպը տարածողը, զարգացնողը, ժողովրդականացնողը պէտք է և կարող է լինել միայն ազգային-ժողովրդական դպրոցը, որպիսին մեր մէջ հանդիսանում է ծխական դպրոցը։ Մտքով և հոգով կոյր պէտք է լինել չը հասկանալու այս պարզ, դպրոցական ճշմարտութիւնը և խոչընդոտներ յարուցանելու այսպիսի մի մեծ նպատակի իրագործման դէմ։

Դժբաղդաբար և ի մեծ ամօթ մեր ազգային քաղաքական հասունութեան, այդպիսի հոգով և մտքով կոյրեր գտնվեցին մեր մէջ, նոյնիսկ եկեղեցական դասի մէջ, որի հեղինակաւոր ներկայացուցիչը նախաձեռնողն է դպրոցական ֆօնդի գաղափարի, ուստի և կարգապահական տեսակէտից անթոյլատրելի է նոյն իսկ կրաւորական դիմադրութիւնը այդ գաղափարին։

Բարեբաղդաբար, հայ ժողովուրդը, որ յաճախ նոյնիսկ բնազդօրէն զգում է, թէ որտեղ է կեղծը և անկեղծը, որտեղ է բարին և չարը, ընդգրկեց դպրոցական ֆօնդի գաղափարը և գնաց հայ մամուլի այն օրգանի ետևից, որ այդ գաղափարի համակիրողը, խրախուսողը և քարոզողն եղաւ, այն է՝ «Մշակը»։

Եւ հայ ժողովուրդը ոչ մի րոպէ, հաւատացած ենք, չի կասկածի, որ «Մշակը», քարոզելով և ճանաչելով դպրոցական ֆօնդի առաջնակարգ կարեւորութիւնը, բնաւ նպատակ չէ ունեցել ժխտել գրական ֆօնդի կարեւորութիւնը, ինչպէս կամենում էր հաւատացնել այն խմբակը, որ գրական ֆօնդն էր առաջ քշում բացառապէս այն նպատակով, որ խափանէ դպրոցական ֆօնդի իրագործումը, իսկ գրական ֆօնդին էլ տայ այնպիսի գործադրութիւն, որ բնաւ ցանկալի չէ և չէ կարող ծառայել հայ գրականութեան բարգաւաճման գործին, այլ ծառայել կարող է միայն մի օանի գրողների անհատական շահերին։

Եւ այդ է պատճառը, որ դպրոցական ֆօնդի գաղափարը հետզհետէ ժողովրդականացաւ, համակրութիւն գտաւ հասարակութեան մէջ, մինչ գրական ֆօնդի գաղափարը, միայն նրա համար, որ նա դրվեց անժամանակ և տենդենցիօզ ու շահասիրական նպատակով, բնաւ ժողովրդականութիւն և համակրութիւն չը գտաւ։

Բայց, անշուշտ, կը գայ այն րոպէն, երբ նա էլ համակրութիւն և ժողովրդականութիւն կը գտնէ, երբ կը դրվի գաղափարական ձեւով, անտենդենցիօզ կերպով։

Իսկ այժմ... այժմ պէտք է ամեն կերպ ույժ տալ դպրոցական ֆօնդի իրագործման, այն էլ ամենալայն ծաւալով։

Եւ արդէն նա՝ դպրոցական ֆօնդը իրագործված է։ Երբ Էջմիածինը սկզբում դրեց այդ առաջարկը, մեծ աջողութիւն էր համարվում, եթէ հաւաքվէր 200—300,000 րուբլի։ Բայց արդէն հաւաքված է մօտ 800,000 ր. և շատ հաւանական է, որ այդ գումարը հասնի 1,000,000 րուբլու, անա ինչպէս։

Դպրոցական ֆօնդի նպատակն է հաւաքել մի գումար, որ պէտք է մնայ անձեռնմխելի և որի տոկոսիքը գործադրվի ազգային ծխական և միջնակարգ դպրոցներ բանալու կամ եղածները պահպանելու և ծաղկեցնելու։ Արդ, մենք գիտենք, որ Ղարաբաղի թեմական դպրոցի և Շուշու Մարիամեան օրիորդական դպրոցի պահպանութեան համար հանգանակվեց 600 հազար ր.։ Այդ գումարը մասն է կազմում դպրոցական ֆօնդի, ըստ իր նպատակի։ Ապա մենք գիտենք, որ Բեսարաբիայի թեմը և գլխաւորապէս Նոր-Նախիջևանը իր նուէրներով և Ս. Խուճեանի կտակով տալու է մօտ 200 հազար ր.։ Գիտենք, որ միւս թեմերում էլ կատարվում են հանգանակութիւններ և դեռ պէտք է կատարվեն, քանի որ բարձր կառավարութիւնից ստացված թոյլտուութիւնը՝ հանգանակութիւն կատարելու յօգուտ դպրոցական ֆօնդի՝ վերջանում է միայն եկող 1914 թ. մարտ ամսին, ինչպէս հաստատ տեղեկացանք, և հետեւաբար, յոյս կայ, որ մինչև եկող տարի մարտ ամիսը հաւաքուի 200,000 ր., որով մի միլիօն գումար հաւաքված կը լինի յօգուտ դպրոցական ֆօնդի։ Չէ՞ որ դեռ Անդրկասպեան երկրի հայութիւնը, Բագուի հայութիւնը, Թիֆլիսի թեմի հայութիւնը, Երևանի թեմի հայութիւնը, Աստրախանի թեմի հայութիւնը չեն շարժվել. չէ՞ որ դեռ մեր խոշոր կապիտալիստները, հարուստները չեն տուել իրանց նուէրները. և չէ՞ որ ամօթ ու դատապարտելի կը լինէր, եթէ նրանք գլանային այդ նուէրները այսպիսի մեծ և համազգային յոբելեանի առիթով։

Եւ մենք գտնում ենք, որ մի միլիօն գումարը շատ և շատ քիչ է դպրոցական ֆօնդ կազմելու. մենք գտնում ենք, որ դպրոցական ֆօնդը նոյն իսկ նեղ ծաւալով է առաջարկված, այն է՝ միայն յօգուտ պահպանութեան ազգային դպրոցների Ռուսաստանում, մինչ անհրաժեշտ էր, որ նա լինէր նաև ֆօնդ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի հայ դպրոցների պահպանութեան համար։

Յաջորդ անգամ մենք աւելի մանրամասն կը խօսենք այդ հարցի մասին, ինչպէս և ցոյց կը տանք, թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը իր հաստատութիւններով պէտք է մասնակցէ համազգային մեծ յոբելեանին։

Հ. Առաքելեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

—

Վանից սեպտ. 4-ից գրված մի նամակից իմանում ենք, որ օգոստ. 27-ի գիշերը այդ քաղաքում պատահած պրօվօկացիօն դէպքից և Մելքոն Միր-Սաքոյեանի սպանութիւնից ու թաղումից—որի մանրամասնութիւնը հաղորդել էր Վանի մեր թղթակից Մրտրակը «Մշակի» № 202-ում տպված իր նամակում—յետոյ ամբողջ հինգ օր փակ է մնացել քաղաքի շուկան։ Ժողովուրդը կտրուկ պահանջով դիմել է վալի Թահսին բէյին, որպէսզի յանցաւորը ձերբակալվի և յանձնվի դատարանին։ Ոճրագործը, որ ոստիկան է, յանձնվել է դատարանին, բայց հասարակութիւնը հէնց այժմեանից կասկածում է, որ իշխանութիւններն, իրանց սովորութեան համաձայն, ոճրագործին ազատ արձակեն՝ «փաստերի պակասութեան պատճառով»։

Խնդրի մասին մանրամասն տեղեկութիւն է տրվել Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանին՝ հէնց դէպքը պատահած օրն իսկ, յոյս ունենալով որ պատրիարքարանը հարկ եղած դարմանը կը հոգայ։

Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանից սեպտ. 3-ից հեռագիր է հասել Վան, որից երևում է, որ պատրիարքարանը այդ դէպքի մասին պաշտօնապէս դիմել է ներքին գործերի մինիստր Թալէաթ բէյին, իսկ վերջինս էլ խոստացել է անյապաղ կարգադրել այդ խնդիրը։

Կ. Պօլսից ստացված այդ հեռագիրը որոշ չափով խաղաղեցրել է Վանի հայ ազգաբնակութեան մտքերը, և խանութները սկսել են բացվել։

Վանից տեղեկացնում են, որ հայ ազգաբնակութեան և Թիւրքական իշխանութիւնների յարաբերութիւնները սուր կերպարանք են ստանում։ Փոքր Ասիայի զօրքերի կազմը լրացնելու համար Թիւրքաց կառավարութիւնը տանում է հայերի միակ զաւակներին, հայկական արտագաղթը Ամերիկա ուժեղանում է։

—

Մեծ պետութիւնները ներկայումս զբաղված են պարզելու այն սկզբունքային հարցը, թէ արդեօք անհրաժեշտ է առաջարկել Թիւրքիային հայկական բարենորոգումների նախագիծը, որ մշակել են մեծ պետութիւնները, թէ պէտք է թողնել նրան գործադրել այն նախագիծը, որ մշակած ունի Թիւրքաց կառավարութիւնը։

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ Բ. Դուռը հայկական բարենորոգումների նախագծին զուգընթաց լրջօրէն զբաղված է արաբական հարցով, որի նկատմամբ նա տրամադիր է մի շարք զիջումներ անել, իսկ միւս կողմից դաշն կնքելով «Դաշնակցութեան» հետ՝ նորից փափուկ բարձ դնել հայերի գլխի տակ...

ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

—

Երզրում, 10 սեպտեմբերի

Ժողովրդական խանդավառութեամբ տօնվեց սուլթան Մէհմէդ Րէշադի ծննդեան 69-րդ տարեդարձը։ Ժողովրդի ուրախութեան պատճառ էր նաև թիւրք-բուլղար հաշտութեան լուրը։

Գիշերը, յանկարծ, ոստիկանութեան կարգադրութեամբ արգելվեցին լուսաճաճանութիւնները։ Հեռագիր է ստացվել Թիւրքերի

Սելանիկի վրա յարձակման (?) մասին։ Տապով շարունակում են հաւաքել պահեստի զինուորներին։ Զինուորները սկսեցին եւանգուն մանեօվրաներ։

11 սեպտեմբ.

Տեղս է եկել անգլիացի գիտնական ճանապարհորդ միստր Վիկտոր Էկինս. նա այցելելու է ամբողջ Հայաստանն ու Արաբիան գիտնական և աշխարհագրական ուսումնասիրութիւններ անելու նպատակով։ Միստր Վիկտոր Էկինսի հայրը, լօրդ Էկինս, անգլիական պարլամենտի անդամ է և հայկական հարցի նպաստաւոր կողմնակից։

Մօտ օրերում սպասվում են անգլիացի ճանապարհորդներ եղբարք Բակստոնները, Արամ Րաֆֆիի ընկերակցութեամբ։

Էրզրումում օրէ-ցօր աւելանում են օտարահպատակ հաստատութիւնները։ Ամերիկայի միսիօնէրական Բօրտ ընկերութիւնը վերջերս բաց արեց հիւանդանոց, միայն մանհճականերով. հետզհետէ հասնում են ամերիկացի բժիշկ, դեղագործ և այլն։

Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութիւնը, խորհրդակցելով Էրզրումի հայ կաթոլիկ համայնքների ներկայացուցիչների հետ, որոշել է միջնակարգ վարժարան բաց անել Էրզրումում կամ Խոտրջուր գաւառում։ Նրանք դիմեցին ռուսաց հիւպատոսարանին խնդրելով դպրոցի հովանաւորութիւնը ստանձնել։ Լուրերի համաձայն՝ հիւպատոսարանը մերժել է, առարկելով որ միայն նեղն ընկած դէպքերում դիմել միշտ ռուսաց հիւպատոսարանին—բանաւոր չէ։

Բուրմ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

(Առաջնորդող յօդուած «Нов. Вр».-ի սեպտ. 11-ին)

—

Ժամանակ առ ժամանակ մենք ստանում ենք կապոյտ կազմերով բրօշիւրներ, որոնք «La situation des Arméniens en Turquie exposée par des documents» խորագիրն են կրում։

Այս օրերս մենք ստացանք յիշեալ բրօշիւրների 8-րդ պրակը միևնոյն բնաւորութեան։ Բրօշիւրի առաջին կէսը նուիրված է վաւերագրերին. բերված են այն նամակները և հեռագիրները, որոնցով Փոքր Ասիայում բնակվող հայերը հաղորդում են իրանց պարբերաբար առանձին-առանձին կատարվող սպանութիւնների ու բռնութիւնների մասին։ Երկրորդ կէսում պարունակվում է հաշւապահական բնաւորութեան մի հաշւետւութիւն։ Այն անձինք, որոնց յանձնարարված է ի մի խմբել պարբերաբար ստացվող տեղեկութիւնները, մացնում են այդ տեղեկութիւնները հայ ժողովրդի իր տեսակի մեծ ելևմտի մատեանի մէջ։ Իւրաքանչիւր վիլայէթն ունի իր հաշւետւութիւնը, իսկ իւրաքանչիւր այդպիսին ստորաբաժանվում է «սպանութիւններ», «բռնաբարութիւններ», «վէրքեր հասցնել», «կողոպուտներ» և այլն։ Ամեն շաբաթ, ամեն ամիս աւելի ու աւելի լայնանում են այդ հաշիւները, որոնց աշխատասէր կազմող հայ հայրենասէրները այն միտքն են մնդում, թէ երբևիցէ, վերջապէս, Եւրոպան ուշադրութիւն կը դարձնէ այդ արիւնառատ ու արտասուալի ցուցակների վրա... Երբ հայերը ապստամբվեցին և ռումբեր էին նետում Կ. Պօլսում, նրանց ասում էին՝ «Դուք շատ վատ էք վարվում. Եւրոպան անկարող է պաշտպանել անիշխանութեան շարժումները»։ Նրանք դադարեցին ռումբեր նետելուց և «զօռ տուին» հաշւապահական թւանշաններին. նրանք հաւանօրէն յոյս ունեն, թէ Եւրոպան կը գնահատէ նրանց հնազանդութիւնն ու աւելի ուշադրութիւն կը դարձնէ դէպի հասարակական կարծիքը ուղղված կուլտուրական կոչերին, քան թէ ռումբերին։

Բաւական է տեսնել՝ այդ մեկ հաշւեթւերը, որպէսզի ամենքը սարսափեն։ Վերցնենք օրինակ այս. «Բիթլիսի վիլայէթ, 1912 թիւ, սպանութիւններ»։ Աղիւսակը բաժանված է 7 սիւնակների՝ գոհերի թիւը, անունը, ազգը և իւրաքանչիւրի ծագումը, տարեթիւը, յանցագործութեան տեղը, մարդասպանները, դրդողները, ծանօթութիւն։ Առանձնապէս գեղեցիկ է վերջինը. «Կաշին քերթված է, յետոյ գլուխը թաղված...»։ «Սպանված Մուրադը ունի մի զաւակ միայն, որ ներկայումս գտնվում է Բալկաններում, պատերազմում»։ «Բացի վերոյիշեալ ինն հոգուց, շրջակայքում սպանված են կրկին մի քանի հայ, որոնց անունները ներկայումս անկարելի եղաւ ոռոշել»։

Յիշեալ բրօշիւրները պարունակում են իրանց մէջ միմիայն սպանութիւնների և բռնութիւնների թւանշանները։ Որպէսզի աւելի պարզ լինի Հայաստանում կատարվող դէպքերի լիակատար պատկերը, օգտակար է դիմել մի ուրիշ հրատարակութեան, որ հրատարակվել է պատրիարքարանի ջանքերով. (Մարսէլ Լէար «Հայկական հարցը»)։ Այս վերին աստիճանի օգտակար գրքից մենք թոյլ կը տանք մեզ բերել երկու տեսակի տւեալներ։ Նախ չափազանց հետաքրքրական է գրքին կցված աշխարհագրական քարտէզը։ Այդ քարտէզի վրա բերված է Փոքր Ասիայի այն մասը, որ բնակված է հայերով։ Ընդ սմին բերված են քարտէզի վրա երկու սահման. մէկը՝ կարմիր գծով, միւսը՝ կապոյտ։ Կարմիր սահմանը ցոյց է տալիս բաւական կանոնաւոր, ձուաձև շրջան և ընդգրկում է իր մէջ, մօտենալով ռուսական սահմանին, Էրզրումը, Սըվազը, Խարբերդը, Դիարբէքիրը, Բիթլիսը և Վանը։ Կապոյտ սահմանը իրանից ներկայացնում է լայն շրջագիծ, որ անցնում է ամբողջ ձուաձև շրջանի մօտով և շուրջփակում է նրան, սակս, լրացուցիչ օղակով։ Կարմիր շրջագծի սահմաններում գտնվում են զուտ հայաբնակ երկիրներ։ Կապոյտ շրջանը վկայում է, թէ ինչպիսի վարպետօրէն են օգտվում աշխարհագրութիւնից Կ. Պօլսի թիւրքերը։ Այդ լրացուցիչ օղակը բնակված է բացառապէս մահմեդականներով։ Նա իրանից ներկայացնում է մի յաւելեալ կտոր ամեն մի հայկական վիլայէթին կից մահմեդական ազգաբնակութեամբ։ Ինչու համար է այդ. նրա համար, որպէսզի Եւրոպայի հետ յաբերելու ժամանակ կարելի լինի ասել՝ «Փոքր Ասիայում զուտ հայկական վիլայէթներ չը կան. ազգաբնակութիւնը ամենուրեք խառն է»։ Եթէ մի դիւանագէտ անգամ կամենայ մի կողմը դնել կապոյտ օղակը և համարել ազգաբնակութիւնը կարմիր շրջագծի սահմաններում՝ կերևայ, որ Փոքր Ասիայի սահմաններում միանգամայն անկիւճելի կերպով գոյութիւն ունեն վեց վիլայէթներ հայ ազգաբնակութեան ճնշող մեծամասնութեամբ։ Թիւրքերը զարմանալի խորամանկ ժողովուրդ են...

Երկրորդ՝ հետաքրքրական է նոյնել Լէարի բերած տւեալները այն մասին, թէ ինչ դեր են խաղում հայերը երկրի տնտեսական ու կուլտուրական կեանքում։ Եթէ վերցնենք, օրինակ՝ վեց վիլայէթներում գտնվող արդիւնաբերական հաստատութիւնները, կը տեսնենք, որ այդպիսի թիւը ընդամենը 153 է. երեքը պատկանում են օտարազգիներին, քսանը՝ թիւրքերին, 130-ը՝ հայերին։ Կըրպակները հաշւվում են մօտ 10,000, որոնցից թիւրքերին պատկանում է 2,500, իսկ 7000-ը հայերին։ Սեղանաւորներ կան 5 թիւրք և 32 հայ։ Բոլորովին նոյն տեսակի բնաւորութեան են նաև ժողովրդական կրթութեան տւեալները։ Ինչպէս յայտնի է, դպրոցները Փոքր Ասիայում պահվում են պետական հաշւով միայն այն դէպքում, եթէ նրանք ունեն խիստ օսմանեան բնոյթ։ Այլ ազգութիւնների կրթական հաստատութիւնները ոչ միայն նպաստ չեն ստանում կառավարութիւնից, այլ և ամեն կերպ հանդիպում են կառավարական խոչընդոտների։ Այդպիսով, բոլոր հայկական դպրոցները պահվում են բացառապէս բարեգործ հայերի յօժարակամ նուէրներով։ Եթէ վերցնենք թիւրք դպրոցները, կը տեսնենք, որ նրանց թիւը 150 է՝ 17,000 աշակերտներով, մինչդեռ հայ վարժարանների թիւն է 785՝ 82,000 աշակերտներով։ Այդպիսով, չը նայած որ արհեստականապէս ամեն մի վիլայէթին միացված է թիւրքական հողաբաժին, որոնք հայկական վիճակագրութեան վրա ծանր բեռ են կազմում, այնու ամենայնիւ ստացվում է չափազանց ուշագրաւ պատկեր։

Այդպէս՝ կայ հայկական երկիր, կայ հանապազ քիւրդական արշաւանքներից տառապող հայ ժողովուրդ, կայ Եւրոպա, որ 35 տարի առաջ Թիւրքիայից հանդիսաւոր խոստում է ստացել՝ թէ բարենորոգումները կը մացվեն։ Մի բան միայն չը կայ. բարենորոգումներ։ Եւ չը կայ, ըստ երևոյթին, ոչ մի ձգտում դիւանագէտների կողմից՝ պաշտպանելու որևէ բէալ միջոցով հայերի զանգատները։ Թիւրքիան ներկայումս անսրժէք հաւաստիացումների նամակագրութիւններով է զբաղված, թէ երբ Փոքր Ասիայում միանգամից կը գործադրվի բարենորոգումը, թէ այդ չեզոտակի բարենորոգումը կը տարածէ իր բարիքները հայ ժողովրդի վրա... Թէ բարենորոգման մշակումը առաջ է ընթանում փութանակի... Մենք շատ կը ցանկանայինք իմանալ, թէ կա՞ն, արդեօք, դարձեալ Կ. Պօլսում այնպիսի միամիտ մարդիկ, որ հաւատան թիւրքական խոստումներին։ Ծիծաղելի է ասել։ Եթէ ներկայումս մեծ պետութիւնների դեսպանները պահանջներ են դնում թիւրքերից բարենորոգումների անհրաժեշտութեան մասին, երևում է, որ Բ. Դուռը կարող է պատասխանել նրանց՝ չը փոփոխելով բառ անգամ, մեծագործ նօտայով 1880 թ. յուլիսի 5-ին – 33 տարի առաջ— դիպլօմատիական մարմնին ուղարկած հաղորդագրութիւնը, թէ օսմ. կառավարութիւնը հայկական բարենորոգումների գործին ձեռնարկել է «ամենավճռական կերպով...»։ Մասնաժողով է ուղարկված բոլոր գեղծումները քննելու համար։ Հրամանագրված է անջատել դատական իշխանութիւնը վարչականից։ Հարկեր հաւաքելը փոխված է այնպէս, որ ազգաբնակութիւնը այլևս չէ ենթարկվելու նեղութիւնների։ Հիմնված է ժանդարմէրիա և ոստիկանութիւն։ Ձեռնարկված է համայնական խորհուրդների կազմակերպութեան ու նահանգական դատարանների հաստատելու։ Յիշեալ հաղորդագրութեան մէջ Աբէդդին փաշան գրում էր դիպլօմատիական մարմնի աւագագոյն անդամ Գօշէնին. «Պարոն դեսպանը կը համոզվէ, որ Բ. Դուռը արեց այն ամենը, ինչ որ պահանջում էին նրանից։ Վերոյիշեալ բարենորոգումները սկզբում գործադրվեցին Սալօնիկի վիլայէթում, և տուին այնտեղ, չը նայած նրանց գործադրութեան կարճ ժամանակին, ամենաբաւարար հետևանքներ։ Սալօնիկի վիլայէթի ազգաբնակութիւնը գիտակցում է, որ այսուհետև անձնական ու սեփականութեան ապահովութիւնը երաշխաւորված է ամենալիակատար կերպով»։

Աբէդդին փաշայի այդ խօսքերը կարելի է բերել իբրև վերտառութիւն ամեն մի գրքի համար, որ խօսում է թիւրքական պետական կազմի և թիւրքական բարենորոգումների մասին։ 1880 թ. յուլիսին Սալօնիկի վիլայէթում թիւրքական կանոնաւոր բարենորոգումներով լիակատար հանգստութիւն սահմանվեց. ազգաբնակութիւնը այն ժամանակից վայելում էր այնպիսի բարեկեցութիւն, որ 1913 թ. յուլիսին հարկ եղաւ ենթարկել Սալօնիկի վիլայէթը Յունաստանի գերիշխանութեանը։

Մենք համոզված ենք, որ Հայաստանի վերաբերութեամբ Կ. Պօլսում այժմ հեղինակում են մի շարք նօտաներ, բառացի կերպով վերաբաղդրող Աբէդդին փաշայի գրածը։ Ինչպիսի աղէտի կը յանգէ թիւրքական լաւատեսութիւնը օսմանեան տիրապետութեան այդ մասում։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԹԵՐԱԿՂԶՈՒՄ

ՍԵՐԲ-ԱԼԲԱՆԱԿԱՆ ԿՈՆՖԼԻԿՏԸ

—

(Պետ. Հեռագ. Գործ.)

14, 15 և 16 սեպտեմբերի

Բէլգրադ. – Սերբիական կառավարութիւնը դիմեց արտասահմանեան իր ներկայացուցիչներին մի նօտայով, որի մէջ մատնանշում է. «Համարելով ալբանիայում մեծ պետութիւնների վերահսկողութիւնը խաղաղութեան կայուն երաշխաւորութիւն ու նկատի առնելով ալբանների բարեկամական վերաբերմունքը դէպի սերբիական զօրքը, կառավարութիւնը սահմանագլխում թողել է ընդամենը 2000 զինւոր, որոնք գտնվում են աւելի քան 100 կիլօմետր տարածութեան վրա։ Դրդված Վալօնից և Էլբասանից եկած գործակալների ագիտացիայից, ժամանակաւոր կառավարութեան անդամներից մէկի և մի քանի օտարազգի օֆիցէրների ու կոմիտաջիների հրամանատարութեամբ, 10,000 ալբաններ յարձակվեցին սերբիական երկրի վրա և ձեռք ձգեցին մի քանի գիւղեր, որոնց հրդեհեցին, սրի քաշելով ազգաբնակութեան [illegible] և ներս խուժեցին Դիբր քաղաքը։ Իր երկիրն ու արժանապատւութիւնը պաշտպանելու համար, կառավարութիւնը կարգադրեց զօրահաւաք կատարել, որ պաշտօն է ունենալու ցրել ալբաններին և հաստատել խաղաղութիւն սահմանագլխում»։

—

Բէլգրադ.—«Պրէսս-Բիւրօն» հաղորդում է. Ալբանները չեն գրաւել Ծէտովը և Գօստիվարը. Նաև մտացածին է այն տեղեկութիւնը, երբ թէ ալբանները գրաւել են Ստրուգան և Օխրիդան։ Ճիշդ է միայն, որ ալբանների ձեռքումն են այժմ Մարկովի և Գանովի բարձունքները Մավրօվօ գիւղի հետ միասին։

Ալբանները մի շարք գազանութիւններ են գործել Րէկա շրջանում. Ազգաբնակութիւնը փախել է Գօստիվար։ Սերբիական զօրքի երևալը ողջունվել է մեծ ուրախութեամբ։

—

Բէլգրադ.—Ալբանները Մավրօվից արշաւանքի ձեռնարկեցին դէպի Դիբր։ Սեպտ. 15-ին Գալիչնիկի մօտերը արիւնահեղ ընդհարում էր։ Հետևանքները յայտնի չեն. սերբերը շրջապատել են Օխրիդան, ուր կենտրոնացած են մեծ թւով բուլղարական և ալբանական հրոսակախմբեր։ 7000 ալբաններ գրաւեցին համարեա ամբողջ Լիւման։

Սեպտ. 15-ից շարունակվում է արիւնահեղ ընդհարում Դիւմկուլիի մօտ, որ քաջութեամբ պաշտպանում են սերբերը իբրև Պրիզրէնի վերջին դիրքը։

Զօրահրամանատար կարգված է գնդապետ Պօպօվիչը։ Սերբերի թիւն է 80,000 զինւոր։

Դրինի զօրաբանակը զէնքի է կանչվում։

Արտասահմանից վերադարձաւ Պաշիչը։

—

Սկօպլէ. — Ալբանների յարձակումը յետ մղվեց սերբերից Վրուտոկի մօտերը Գօստիվարից դէպի հարաւ։ Ալբանների նոր հրոսակախմբերը ժողովվում են Լազարէպօլում և Գարևում՝ Կիչեվօյի վրա յարձակվելու նպատակով։

Երեք գունդ ուղարկված են դէպի Գօստիվար։ Վաղը չորրորդ գունդի գալով կը սկսվի ընդհանուր արշաւանք։

Ալբանների մեծ թիւ ժողովվել է Օխրիդայից դէպի հիւսիս՝ Սև-Դրինայի ձախ կողմում, Օխրիդայի վրա յարձակվելու նպատակով։ Օխրիդա և Պրէսպա լճերի միջև ալբանները բուլգար կոմիտաջիների հետ սպանում են Օխրիդային։ Բիտօլի վրայով գնդեր են ուղարկված։

—

Սօֆիա.—Լրագիրները, քննելով ալբանական շարժումը, գտնում են նրա պատճառները սերբերի գործելակերպի և Ալբանիայում ու Մակեդոնիայում հաստատած նրանց բէժիմի մէջ. սակայն սերբերը այդ չեն խոստովանում և շարժումը դրսի գործ են համարում։ Լրագիրները, ի հերքումն Սերբիայի կարծիքի, պնդում են, թէ Բուլգարիան երբեք հետամուտ չէ բարդացնելու դրութիւնը։

—

Վիէննա.—«Նէյէս-Վինէր-Տագէբլատը» բերում է «Պեստէր-Լլօյդի» տեղեկութիւնը, որ հերքում է, թէ Սերբիան դիմել է Հռոմ և Վիէննա, խնդրելով ազդել Ալբանիայի վրա, և մերժում է ստացել Վիէննայից։

Աւստրօ-Ունգարիան և Իտալիան սեփական նախաձեռնութեամբ վճռել են պնդել, որպէս զի օր առաջ հանգստութիւնը Ալբանիայում վերականգնվի։

—

Վիէննա.—«Ֆրէմդէնբլատը», հաւաստի աղբիւրներից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, կտրուկ կերպով հերքում է սերբիական և այլ արտասահմանեան լրագիրների տեղեկութիւնը, թէ իբր սերբերի դէմ կռւող ալբանների շարքերում գտնվում են աւստրօ-ունգար օֆիցէրներ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14, 15 և 16 սեպտեմբերի

Կ. Պօլիս.—Թիւրք-բուլղարական վեհաժողովը լուծեց պատերազմական գերիների և վակուֆների հարցերը և այդ մասին արձանագրութիւն ստորագրեց։

—

Կ. Պօլիս. — Երեկոյեան ժամը $6^1/_2$-ին ստորագրվեց բուլգար-թիւրքական հաշտութեան պայմանագիրը։

—

Կ. Պօլիս.—Մի քանի դեսպանատներ Գիւմիւլջինայից ստացել են տեղեկութիւն, թէ թիւրք անկանոն զօրքերը քրիստոնեաներին մասսայաբար սրի են քաշել։ Զոհերի թիւը իբր թէ հաւասարվում է 10,000-ի. բոլորն էլ յոյներ են։

—

Լօնդօն.—Հելլէնների թագաւորը այսօր տեսակցութիւն ունեցաւ Գրէյի հետ՝ արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ։

—

Լօնդօն.—Րէյտէրը հաղորդում է, որ Կօնստանտին թագաւորի մեկնելը չէ համարվում յոյն-թիւրքական դժուարութիւնների նշան։ Թէև դրութիւնը մնում է առաջվայ նման չափազանց անորոշ և հաւանօրէն այդպէս էլ կը մնայ, քանի անյայտ կը մնան թիւրք պատգամաւորների պահանջները։ Պատգամաւորները դեռ Աթէնքի ճանապարհին են։

—

Լօնդօն.—Յունաց թագաւորը վաղը մեկնում է Աթէնք։

—

Սօֆիա.—Սերբ զինւորները թիւրք բաշիբօզուկների հետ միասին քարուքանդ են անում բուլղարական բոլոր գիւղերը, մանաւանդ Րադօվիշտայի շրջանում, ուղարկելով վաղօրօք բերքը և անասունը Սերբիա։

—

Սօֆիա.— Սերբերն առաջարկեցին Մակեդօնիայում մնացած բուլգար ուսուցիչներին և վարժուհիներին վճռել 24 ժամվայ ընթացքում՝ մեկնելու են արդեօք Բէլգրադ՝ սերբերէն սովորելու համար, թէ՞ կը հեռանան երկրից։ Մի քանի վարժուհիներ յայտնեցին, որ կամենում են մնալ և չեն զբաղվելու դասաւանդութեամբ, բայց և այնպէս նրանց արտաքսեցին։

—

Ցետինէ.—Կառավարութիւնը հերքում է Տուզայի գրաւման տեղեկութիւնը։

Ալբան-չեռնօգորական սահմանում տիրում է հանգստութիւն։

—

Կօրիցա.—Սերբերը հեռացան Պրեսպա լճից դէպի հարաւ ընկած երկրից, որ անմիջապէս գրաւել են յոյները։

—

Վալօննա. — Կայացաւ բողոքի միտինգ Եսադ-փաշայի գործողութիւնների դէմ։ Իբրահիմ-Աբդիւլի և Մուստաֆա-Հիլմիի առեղով, Եսադ-փաշան վաճառել է իրան, գործում է Ալբանիայի թշնամիների թելադրանքով, երևան հանելով հակազգային զգացմունքներ։

Եկան աւստրիական, իտալական և ֆրանսական մասնաժողովները՝ բանակցելու ժամանակաւոր կառավարութեան հետ ալբանական ազգային բանկ հիմնելու մասին։ Մասնաժողովի հետ եկել է նաև աւստրիական ֆինանսների մինիստրութեան խորհրդատուն։

—

Փարիզ.—Պուանկարէի մօտ կայացաւ նախաճաշ ի պատիւ Պաշիչի։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14, 15 և 16 սեպտեմբերի

Պետերբուրգ.—Միլանի հրովարտակի 1600-ամեակի առիթով Իսակովի տաճարում պատարագ մատուցեց Վլադիմիր միտրօպօլիտը։ Պատարագի ընկղբին տաճար եկան եկեղեցական թափօրներ՝ մայրաքաղաքի բոլոր եկեղեցիներից։ Ապա առանձին բարձր տեղում կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք։ Հոգևոր ճեմարանում և սեմինարիայում տեղի ունեցան հանդէսներ և ընթերցումներ՝ նուիրված յօբելեանին։ Եկեղեցիներում ժողովրդին բաժանվում էին օրվայ առիթով բրօշիւրներ։

Ամենուրեք Ռուսաստանում հանդէսով տօնվել է Միլանի հրովարտակի 1600-ամեակը։

Ժամը 9 և 30 րոպէին սեպտ. 15-ին Սեվաստօպօլի գնացքով Լիվադիա մեկնեց մինիստրների խորհրդի նախագահը։

—

Պարիզ.—Ռուսաց հաւատարմատարը յանձնեց ֆրանսիական կառավարութեանը ռուսաց կառավարութեան շնորհակալութիւնը բալտիկան նաւատորմին Բրեստում սրտագին ընդունելութիւն ցոյց տալուն համար։

—

Կիէվ.—Քաղաքագլուխը ստացաւ մինիստրների խորհրդի նախագահից հետևեալ հեռագիրը. «Յանձին ձեր յայտնում եմ շնորհակալութիւնս Կիէվում ժողովված քաղաքային ներկայացուցիչներին՝ դէպի ինձ ցոյց տրված ուշադրութեան համար։ Խնդրում եմ յայտնել համագումարին, որ ես ուրախ եմ հնարաւոր օգնութիւնը հասցնել քաղաքներին և միշտ էլ ապացուցել իմ այդ, ձգտելով համակերպել նրանց արդարացի պահանջները համապետական խնդիրների հետ»։

—

Րօստով Դ./Վ.—Սեպտ. 16-ի գիշերը Բագուից դուրս եկած Բաթումի № 3 գնացքը Վլադիկավկազի երկաթուղագծի Սօսիկա կայարանի մօտ խորտակվեց։ Հաղորդում են, որ չարագործները գիծը փչացրել են կողոպտման նպատակով։ Շոգեմեքենաներից մէկը շրջվեց, վեց վագօն ջարդուփշուր եղան։ Սպանվածների թիւն է 40, վիրաւորներինը՝ աւելի քան 100։

—

Լիսաբօն.—Լիմդէյրօ բանտի հսկողութիւնը կրկնապատկված է։ Յիշեալ բանտումն են քաղաքական յանցաւորները։ Ուժեղ պահակախմբերը բանտի մօտով անցնող աւտոմօբիլները և անցորդներին ենթարկում են խուզարկութեան։

—

Վիէննա.— Ֆօն-Գէտցէնդօրֆը «Նէյէ-Վինէր-Տագէբլատում» հերքում է իր հրաժարականի լուրերը։

—

Թէհրան.—Ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, լուրերից պաշարված ժանդարմների դրութիւնը Բուրուջիրդում կրիտիկական է։ Շվէդացի օֆիցէրներ այնտեղ չը կան, զօրամասը գտնվում է տեղացի օֆիցէրի հրամանատարութեան ներքոյ։ Համադանից ուղարկվելու է օգնութիւն։

Նորագոյն տեղեկութիւններից երևում է, որ կաւի ժամանակ լուրերը կորցրել են 70 սպանված և 30 գերի. վիրաւորների թիւը յայտնի չէ։ Ցետ է խլված կողոպտված ինչքը։ Ժանդարմներից սպանված են 3, վիրաւորված են 4 հոգի։ Ժանդարմները վերադարձել են Սուլթանաբադ և, օժանդակ օգնութիւն ստանալով, մտադիր են նորից գնալ լուրերի դէմ։

Ընտրողական պայքարը պետական խնամակալի գալստեամբ համարեա վերջացաւ։ Ընտրութիւնները յետաձգվեցին անորոշ ժամանակով։

Մինիստրների կաբինէտը մնում է նախկին կազմով պօրտֆէյլների աննշան փոփոխութեամբ։

Սիփէհդարը տակաւին համաձայնութիւն չէ տուել զինւորական մինիստրի պաշտօնը ստանձնելու։

—

Կօպէնհագէն.—Ֆօլկէտինգը ընդունեց կառավարական օրինագիծը սահմանադրութիւնը փոփոխելու մասին և յանձնեց լանդստինգին։

—

Կ. Պօլիս.—Գահաժառանգ պրինցը ընդունեց երկարատև ունկնդրութեան մամուլի մի ներկայացուցչի։ Օսմիկանութիւնը կառավարութեան կարգադրութեամբ գրաւեց այդ դրոյցը տպող թերթի համարը։ Գահաժառանգը իրան յայտարարել է Թիւրքիայի վերածնութեան և թիւրք լեզուի համար լատինական տառեր մտցնելու կողմնակից։ Պրինցը թեքվում է անգլիական պետական կազմի կողմը և այն համարում է լաւագոյնը գոյութիւն ունեցողներից։ Միջադէպը զանազան մեկնութիւնների առիթ է ծառայում թիւրք շրջաններում։

—

Ալէքսանդրիա.—Ռազմագիտականընկատումներով կառավարութիւնը վճռեց ձեռք բերել խըդիվի մասնաւոր երկաթուղին սկսած Մարիուտից՝ Կիրէնաիկի սահմանագլխին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

—o—

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՏՕՆԱԿԱՐԳԸ

I

Էջմիածնում

1) Ուրբաթ, հոկտ. 11-ին, եր. ժ. 5-ին Նորին Վեհափառութիւնը պատգամաւորութիւններին և անդամ [illegible] Մայր Տաճար [illegible]

2) Շաբաթ, ս. Թարգմանչաց տօնին, հոկտ. 12-ին, առ. ժ. 8-ին հանդիսաւոր երթ Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի [illegible] Պատարագ (ժ. 10-ին) և Մաղթանք [illegible]

Հոգեհանգստեան կարգ և [illegible]

Ճաշ (ժ. 2-ին) [illegible]

3) Կիրակի, հոկտ. 13-ին, ժ. 9-ին Մայր Տաճարում [illegible]

Պատարագից յետոյ ժ. 12-ին [illegible]

Ճաշ (ժ. 3-ին) [illegible]

Շաբաթ և կիրակի երեկոները ժ. 7-ին և [illegible] ժ. 10-ին [illegible]

Ծանօթ.—Հրաւէր և կիրակի երեկոները [illegible]

պատարագ և քարոզութիւն եկեղ. [illegible]

Հոգեհանգստեան կարգ և [illegible]

2) Կիրակի, հոկտ. 13-ին, հանդիսաւոր պատարագ [illegible]

3) [illegible]

Ծանօթ.—[illegible]

* *

Այս ծրագիրը կազմված է յատուկ Էջմիածնի [illegible]

ՀՐԱՒԷՐ

(Նամակ խմբագրութեան)

Էջմիածին, 14 սեպտեմբերի

Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Գէորգ Ե. Ամենայն Հայոց Հայրապետի [illegible] ... տարեւոյս հոկտեմբ. 12-ին, 13-ին և 14-ին։

Ներկայացուցիչ ուղարկելու դէպքում խնդրւում է նախօրօք յայտնել Յանձնաժողովին։

Նախագահ Յոբել. Յանձնաժողովի՝ Գալուստ Տէր-Մկրտչեան

Անդամ-քարտուղար՝ Գէորգ վ. Չէօրէքչեան

II

Հայոց բոլոր թեմերում

1) Շաբաթ, հոկտ. 12-ին, ս. Թարգմանչաց տօնի օրը, եկեղեցական դասի, դպրոցական ամբողջ կազմի և ազգային հաստատութիւնների ներկայացուցիչների և աշակերտութեան ներկայութեամբ՝ հանդիսաւոր

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԽԱԼ ԼՈՒՐ

—

Վերջերս «Зак. Рѣчь» թերթում հաղորդված էր մի լուր, թէ իբր պրօֆ. Մառի և Էջմիածնի մատենադարանի միջև, որ կազմված է հնագիտական պեղումներ կատարելու, վէճ է ծագել, որովհետև Էջմիածնի մատենադարանը մերժել է հրատարակել պրօֆեսոր Մառի այն ուսումնասիրութիւնները, որոնք ապացուցանում են վրացական հարուստ կուլտուրայի գոյութիւնը Անիում։ Ապա թերթն աւելացնում էր, թէ պրօֆ. Մառը, վշտացած Էջմիածնի այդպիսի վարմունքից, ընդհատել է իր պեղումները վերջնականապէս և ստիպված է եղել մի անգամ ընդ միշտ թողնել իր աշխատութիւնները և հեռանալ Անիից։

Որքան էլ մենք համոզված էինք, որ այդ լուրը հիմնովին սխալ է և արդիւնք է կամ թիւրիմացութեան կամ դիտաւորեալ յեղաշրջման, քանի որ Էջմիածնում այդպիսի մի մատենադարան գոյութիւն չունի, բայց և այնպէս սպասում էինք աւելի ճշգրիտ և մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալ։

Մեր ստացած տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ վերոյիշեալ լուրը մտացածին է և ոչ մի հիմք չունի։ Ուրախ ենք, որ նոյնը հաստատում է և «Кавказъ» թերթը, գրելով երէկվայ իր համարում հետևեալը այդ լուրի մասին.

«Ստուգված տեղեկութիւնների հիման վրա կարող ենք հաղորդել, որ «Зак. Рѣчь» լրագրի հաղորդածը զուրկ է որևէ հիմքից։ Ոչ Էջմիածնում, ոչ մի այլ տեղում գոյութիւն չունի «պեղումներ կատարող որևէ մատենադարան», ուստի և անգոյ մատենադարանը ոչ մի կօնֆլիկտ ուժւէց հետ չէր կարող ունենալ։ Ինչ վերաբերում է այն ակնարկներին, թէ Էջմիածնի և ակադեմիկոս Մառի միջև շփում է առաջ եկել, այդ մասին Էջմիածնում, ուր յարգելի ակադեմիկոսը ընդհանուր համակրութիւններ է վայելում, դրականապէս ոչ ոքի ոչինչ յայտնի չէ»։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Վրաստանի էկզարխի ժամանակաւոր պաշտօնակատար ռուսաց սինօդի կողմից նշանակված է Բագուի եպիսկոպոս Գրիգորին, որ արդէն եկել է Թիֆլիս և ստանձնել իր պարտականութիւնները։ Հանգուցեալ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսի բնակարանում գտնվեց ընդամենը 10 ր. կանխիկ դրամ. նրա հարուստ գրադարանը տրվելու է ժառանգներին։

Կիէվում գիւղատնտեսական համառուսական համագումարը բանաձև է ընդունել Կովկասում զեմստվօ մտցնելու անհրաժեշտութեան մասին։

Վրաստանի էկզարխի պաշտօնի համար նոր անձն նշանակելու հարցի առիթով Լիվադիա է գնում ռուսաց սինօդի օբէր-պրօկուրօր Սաբլէրը։

Թիֆլիսում տեղեկութիւն է ստացվել, որ Պետական Խորհրդի նախկին անդամ հայ կապիտալիստ Պաւլ Օ. Ղուկասեանի ընտանիքի մէջ պատահել է մի տրագիկական էպիզ. Թիֆլիսեցի ուսանող Բերեժնեան, սիրահարված լինելով օրիորդ Ղուկասեանի վրա՝ առաջարկ է անում նրան ամուսնանալ. օրիորդը կտրական կերպով մերժում է. այդ մերժումը ստանալով, ուսանող Բերեժնեան ատրճանակի մի հարուածով սպանում է մատաղահաս օրիորդին և ապա մի այլ հարուածով վերջ տալիս նաև իր կեանքին։ Դժբաղդ հայրը մի երկու տարի առաջ կորցրեց իր մի դուստրը, որ մեռաւ թոքախտից, և մի որդուն, որ ինքնասպանութիւն գործեց դարձեալ սիրահարական հողի վրա։

Բագւում գործադուլները չեն վերջանում։ Նոբէլ եղբայրների նաւթահորերի բանւորներին տրվում են պաշտօնագրկութեան թղթեր։ Դժգոհների վերաբերութեամբ գործադրվում է ոստիկանական ճնշում։ Բենկէնդորֆի նաւթահանքերում գործադուլը շարունակվում է։

Ռուս յայտնի քննադատ Իւրի Վեսելօվսկին զետեղել է «Русскія Вѣдомости» լրագրի սեպտեմբերի 11-ի համարում (№ 210) մի մասնագրական քննադատութիւն Շահրիարի «Ջհուդ-Բուշան» վէպի մասին։ Իր քննադատութեան մէջ Ի. Վեսելօվսկին գտնում է, որ այդ վէպը բացի զուտ գրական շահեկանութիւնից՝ ներկայացնում է և ազգագրական կամ կենցաղական շահեկանութիւն, որ հեղինակը գեղեցիկ կերպով ծանօթ է հին Պարսկաստանին և վերստեղծել է նրա բնորոշ դէմքը իր բոլոր մանրամասնութիւնների մէջ և որ թէև վէպը ազատ չէ մի քանի երկարաբանութիւններից, բայց նրա մէջ կան էպիզօդներ, որոնք կարդացվում են հոգեթրթիռ հետաքրքրութեամբ։

Մենք ստացանք մի ընդարձակ տեղեկագիր, որից երևում է, որ Երևանի թեմի Բաշ գիւղի «Զրաբաշխ» դպրոցի հոգաբարձութիւնը նախաձեռնութիւն է յանձն առել տօնել հայ ուսուցիչ և գրող Գրիգոր Բալասանեանի գրական գործունէութեան 25-ամեակը (1888—1913 թ.), և այդ նպատակով կազմվել է մի յօբելեանական յանձնախումբ։ Տօնախմբութիւնը կատարվելու է վերոյիշեալ դպրոցի դահլիճում առաջիկայ հոկտեմբերի 5-ին։ Հաղորդելով բաւական մանրամասն տեղեկութիւններ Գր. Բալասանեանի գրական գործերի, նրա լրագրական աշխատակցութեան մասին զանազան թերթերում, առաջ բերելով զանազան քննադատների կարծիքը Գր. Բալասանեանի աշխատութիւնների մասին, գլխաւորապէս նրա բանաստեղծական գործերի մասին, յօբելեանական յանձնախումբը յայտնում է, թէ որոշել է դրամական նուէրներ հաւաքել և գործադրել հետևեալ նպատակի համար 1) հրատարակել յօբելեարի կազմած մի մեծ աշխատութիւնը, որ պարունակում է հայ գրականութեան և հեղինակների ամբողջական պատմութիւնը և բաղկացած է 25 հատորից, 2) հրատարակել Գր. Բալասանեանի խմբագրութեամբ «Շարժում» անունով մի նոր թերթ 1914 թւից և 3) միջոց տալ Բալասանեանի զաւակին շարունակելու ուսումը։ Շնորհաւորութիւններ, գրութիւններ պէտք է ուղարկել յօբելեանական յանձնախմբի նախագահի անունով, այս հասցէով՝ Эривань, председателю Башкендскаго Кредитнаго Товарищества Балабеку Теръ-Григорянцу, իսկ դրամական նուէրները՝ Երևանի թեմի առաջնորդին՝ յանձնելու համար յօբելեանական յանձնախմբին։

Էջմիածնից Թիֆլիս վերադարձաւ Եր. Լալայեանը, որ ամառվայ ընթացքում մեծ աջողութեամբ պեղումներ էր կատարում Էջմիածնի գաւառում։ Լալայեանը Խաչիկ ծ. վարդապետի հետ նաև կարգի է դրել Էջմիածնի թանգարանը և ցուցակագրել իրերը։ Վեհափառը ամսիս 9-ին այցելել է թանգարանը և հաճել է իր գոհունակութիւնը յայտնել այդ կարգաւորման համար։

Սեպտեմբ. 25-ից կովկասեան տնայնագործական կօմիտէտի լաբօրատօրիայում բացվելու են մանուածքներ ներկելու դասընթացքներ ղեկավարութեամբ ինժ. Մօսկալեովի։ Դասընթացքներում կընդունվեն ունկնդիրներ 12 հոգի։ Դասընթացքը երկշաբթեայ է։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը մեզ խնդրում է յայտնել ընթերցող հասարակութեանը, որ իր ձրի և էժանագին աշակերտական ճաշարանը բացվելու է ուրբաթ, ամսիս 20-ին։ Խնդիրները ընդունվում են մինչև ամսիս 19-ը։ Բացի ձրի ընդունվածներից՝ ճաշ է տրվում և վճարով՝ ամսական 2 ր. 10 կ.։

Սեպտեմբերի 14-ին Թիֆլիս եկան 3 աւտօմօբիլով ուղղակի Պարիզից մի խումբ անգլիացի ճանապարհորդներ։ Աւտօմօբիլները պատկանում են ֆրանսիական յայտնի «Դարակ» ֆիրմային, որ և Թիֆլիսում բանալու է գրասենեակ։

Օդագնաց Քէբուրօվի թռիչքը սեպտեմբերի 15-ին դարձեալ աջողվեց։ Օդագնացը կարող եղաւ օդում մնալ 18 րոպէ շարունակ։ Քէբուրօվը մեկնել է Քութայիս, որտեղից նա մտադիր է թռիչք կատարել Խօնիի և Սամտրէդիի վրայով դէպի Բաթում։ Յետոյ նա նախադծել է Բաթումից թռչել դէպի Թիֆլիս։

Լուրերի համաձայն, Քութայիսի նահանգապետ գեն. Սլավօչինսկին հրաժարական է տալիս։ («Зак.»)

Էջմիածնի սինօդի անդամ Բաբգէն վարդապետը Շուշուց վերադառնալով Թիֆլիս՝ այսօր ուղևորվեց Էջմիածին։

Բագւում պարսից հիւպատոսը փորձել է յորդորել Նոբէլի գործաթող պարսիկ բանւորներին աշխատել, սակայն վերջինները պատասխանել են հիւպատոսին, որ առանց միւս ազգութեան բանւորների նրանք չեն վերսկսի աշխատանքները։

Բագւի քաղ. վարչութեան վերջին նիստում քննվեց ստացային գործով զբաղվողների համագումարի կազմակերպիչ բիւրօյի առաջարկութիւնը 2000 ր. օժանդակութիւն տալու Բագւի կողմից և ներկայացուցիչ ուղարկելու յիշեալ համագումարին Թիֆլիս։ Վարչութիւնը որոշեց հարցի լուծումը թողնել քաղաքային դումային։

Անդրկովկասի ռուս ազգաբնակութեան պատգամաւոր Սկօբելէվը սօցիալ-դեմօկրատական ֆրակցիայի ընդարձակ նիւթ է ներկայացրել Բագւի գործադուլի առիթով։

Երևանի նահանգի Շաղուխ գիւղում զինված ընդհարում է տեղի ունեցել կրօնական հողի վրա թուրքերի միջև, որի ժամանակ վիրաւորվել են մօտ 30 մարդ։

Բագւում ձիաքարշը չէ գործում գործադուլի պատճառով։ Պահանջները զուտ տնտեսական բնաւորութիւն են կրում։ Վերջին օրերս գործաթողներին փոխարինել են քաղաքապահ ոստիկաններով։

Աստրախանում ներկայումս բացված է Կասպիական Վօլգայի ձկնարդիւնաբերողների վեցերորդ համագումարը։

Ամեն օր, սկսած այսօրվանից, Կրիշտօֆօվիչը ցոյց կը տայ, թէ ինչպէս կարելի է կալիֆօրնիական եղանակով մրգեր չորացնել արևի տակ։ Փորձերը տեղի կունենան ամեն օր առաւ. ժ. 10—2 և երեկ. ժ. 3—5 Այգեգործական դպրոցում Մուշտայիդի այգու մօտ։ Հրաւիրվում են գիւղատնտեսները, այգետէրերը, մրգավաճառները, տանտիրուհիները, վեգետարները, առհասարակ նրանք, որոնք հետաքրքրվում են մրգեր չորացնելով։

Ռուսաց ակումբի անդամների ընդհանուր ժողովը այս օրերս որոշել է 2800 րուբլի տալ փոխարինաբար «Голосъ Кавказа» թերթին իր հրատարակութիւնը շարունակելու համար։

Բագւի գաւառի Զարգօվա գիւղում մի փեսացու խանդից սպանել է իր հարսնացուին, սրա մօրը, հօրը և 6 տարեկան քրոջը։

Վրաստանի էկզարխի պաշտօնը ռուսաց կառավարութիւնը շատ լուրջ է ընդունում. այդ պատճառով էլ Սաբլէրի Լիվադիա գնալը հետևանք է կառավարութեան ցանկութեան, որպէսզի ընտրութիւնը զգոյշ լինի։ Հաստատ սնդում են, որ յիշեալ պաշտօնի համար նշանակված է Սաբլէրին մօտ բարեկամ Վարշավայի արքեպիսկոպոս Նիկօլայը, որ սկզբում ծառայել է Կովկասում։

Ուղղումն.—Մեղրիի մեր թղթակից Եփրեմ Վարդանեանը գրում է մեզ հետևեալը. «Մշակի» № 194-ում հաղորդածս լուրը՝ 36 մեղադրվող մեղրեցիների բանտ գնալու հրաւէր ստանալու մասին՝ թիւրիմացութիւն է։ Այդ լուրը ինձ հաղորդել էր Գօրիսից վերադարձող ոչ-մեղրեցի մի պարոն, բայց բարեբաղդաբար այդպիսի կարգադրութիւն չը կայ»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Լոյս սեպտ. 16-ի գիշերը, ժ. 4-ին, Բախկանի փողոցում Ելենա Իմիրօվայի տանը հրդեհ ծագեց։ Կրակն սկսվեց խաշապան Դաւիդ Կօբախիձէի խոհանոցից և շուտով տարածվեց մօտակայ խանութները՝ Յովսէփ Օհանեանի, Գէորգ Թամամշեանի, Գէորգ Ղայթմազեանի, Բրիգվաձէի և Յովսէփ Յովսէփեանի (մրգավաճառներ)։ Հրդեհը հանգցրեց հրդեհաշէջների խումբը։ Մարդկային զոհեր չեղան։ Վնասները խոշոր են։

Նաւթլուղում նաւթի պահեստատէր Արտէմ Գ. Նազարեանի պահեստից արտաքսված ծառայ Տէպշվիլին գողացել է 30 ր. արժեցող գորգը և 6 ր. 70 կոպ. դրամ։ Յանցաւորը չէ խոստովանվում։

Սեպտ. 16-ին «Գրամմօֆօն» ընկ. ծառայող Գր. Սիմօնեանը պօստում ստանալով 160 րուբլի դնում է պօրտֆէլի մէջ փաթթոցների բաժանմունքի սենեակի տախտակին, բայց քիչ յետոյ նկատում է, որ պօրտֆէլը չը կայ։ Կասկածով ձերբակալված է պօստային ծառայ Գօլցման, որ ժխտում է գողութիւնը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

Օպերա

Կիրակի, սեպտեմբերի 15-ին, բացվեց օպերային սեզօնը Թիֆլիսում Գլինկայի «Жизнь за Царя» օպերայով, որ ղեկավարում էր Ի. Պ. Պալիեվը։ Արքունական թատրոնը ամբողջովին լի էր։ Թէև առաջին ներկայացումից դժուար է վերջնական կարծիք յայտնել երգիչների, երգչուհիների և դերակատարների մասին, բայց ամենայն վստահութեամբ կարելի է ասել, որ օպերային խմբի անսամբլը շատ աջող է լինելու, որովհետև բացի արդէն անցեալ տարվայ սեզօնից մեզ ծանօթներից, խմբի մէջ նոր հրաւիրվածները, որոնք հանդէս եկան այդ օրը առաջին անգամ Գլինկայի օպերայում,—ինչպէս պ. Շվէց—Իվան Սուսանին, տ. Գզօվսկայա—Անտօնիդա, տ. Լարինա—որդեգիր Վանիա և պ. Գրիցենկօ—Անտօնիդի փեսան — գեղեցիկ տարան իրանց դերերը և աջող երգեցին, չը նայելով որ առաջին անգամ դուրս գալով Թիֆլիսի հասարակութեան առաջ, յուզված էին։ Սուսանին—Շվէցը գեղեցիկ բաս ձայն ունի, անուշ և սիրուն տեմբրով և արտիստական փորձառութեամբ։ Տիկ. Գզօվսկայան ըստ ծաւալի թէև փոքր՝ բայց գեղեցիկ սօպրանօ է։ Բայց ամենից գեղեցիկը բալէտն էր, որ կատարվեց հիանալի և մեծ հմտութեամբ էր կազմակերպված։ Մեծ վարպետութեամբ էր ղեկավարում Պալիեվը օպերան, ուստի և հասարակութիւնը ոգևորութեամբ ողջունեց նրան։ Ա.

II

Սեպտեմբերի 16-ին օպերային երկրորդ ներկայացմանը խաղացվեց Չայկօվսկիի «Пиковая дама» օպերան, որի կենտրօնական դերերը ստանձնել էին Թիֆլիսի երաժշտասէր հասարակութեան կողմից սիրված տ. Ալէչկօ (Լիզա) և Լազարեվ (Գէրման), որոնք առաջին անգամն էին հանդէս գալիս ներկայ սէզօնի սկզբնաւորութեան ժամանակ։ Թատրոնը լի հասարակութիւնը, ևս առաւել ուսանող երիտասարդութիւնը, բուռն օվացիաներով, գոյնզգոյն թերթիկների տարափով և բազմաթիւ ծաղկեպսակներով ու ծաղկեփնջերով ընդունեց խորին յարգանքի արժանացած այդ արտիստներին, որոնք երկու սէզօն շարունակ գեղարուեստական մեծ բաւականութիւն են պատճառել Թիֆլիսի օպերային հասարակութեան։ Լազարեվ ստացաւ նաև մի թանգարժէք ընծայ։

Ինչ ասել կուզի, որ թէ Ալէչկօ և թէ Լազարեվ, ըստ սովորականին, իրանց ստանձնած պատասխանատու պարտիաները կատարեցին մեծ վարպետութեամբ՝ աւելի ևս տեխնիկապէս զտված ու ախորժալուր իրանց ձայնով խորը բաւականութիւն պատճառելով ներկայ հասարակութեան։

Նորեկ արտիստներից, որոնք մասնակցում էին այդ երեկոյ, կը մատնանշենք՝ Բօրրօվին (իշխ. Ելեցկի), որն ունի լիրիք-բարիտօն ձայն, որ հնչում է բոլոր բէգիստրներում շատ պարզ. Տիխօնօվային (Պօլինա), որը, հաւանօրէն, ներկայ խմբի մէջ որոշ դիրք կարող է վայելել իր ուժեղ մէցցօ-սօպրանօ ձայնով, որ ունի գեղեցիկ տէմբր. Դօնցօվային, որ իր փոքրիկ դերակատարումով (Պրիլէպա—խնտերմէցիայի մէջ) և լիրիքական ուժեղ սօպրանօյով թողեց լաւ տպաւորութիւն՝ ծափեր վաստակելով հասարակութիւնից։ Իսկ միւսները, նոյնպէս նորեկներից, այն է՝ Վասենկօվա (կոմսուհի), Տարնօվսկի (կոմս Տօմսկի) իրանց փոքրիկ և տորրին ասոխճաններում համաբեա չը լսվող ձայներով թողեցին թոյլ տպաւորութիւն։ Խաղի կողմից ևս Վասենկօվա անաջող էր։

Դիրիժեօր Գէսս տեղ-տեղ անկարող էր լինում պահպանել պահանջվող տէմպը և օրկէստրը իր ուժեղ նուագածութեամբ խլացնում էր արտիստների ձայնը։ X.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մօզդօկ, 5 սեպտեմբերի

«Մշակի» № 191-ում, Զաքաթալայի թղթակից Սօյգաղէն իր «Ծանր տարի է» յօդուածի վերջում մի սխալ լուր է տուել, իբր՝ Զաքաթալայի ծխ. դպ. ուսուցչական ամբողջ կազմը, տարվայ մէջ տեղի ունեցած կռիւների ու տհաճութիւնների պատճառով, անմեղն էլ մեղաւորի հետ տարվայ վերջին արձակվել է հոգաբարձութեան կողմից։

Այսպիսի մի սխալ լուր կարող է ոչ միայն վարկաբեկել ինձ և ինձ հետ պաշտօնավարած ուսուցիչներին, այլ և վնասել մեր յետագայ գործունէութեան, ուստի և պարտք եմ համարում յայտնել որ՝

1) Զաքաթալայի ծխ. դպրոցի ուսուցչ. կազմի մէջ մինչև տարվայ վերջը ոչ մի տարաձայնութիւն չէ եղել. միայն վերջում տեղի ունեցաւ շնորհիւ ուսուցիչներից մէկի, որը տարվել էր այլ հովերով և ենթարկվել ազդեցութիւնների. Մնացած 4 ուսուցիչ-ուսուցչուհիները հոգաբարձութեան և իրար հետ պահել են նախանձելի համերաշխութիւն։

2) Ոչ մի ուսուցիչ չէ արձակվել, բոլորն էլ հեռացել են յօժար կամքով և իրաւացի հաստատուն պատճառաբանութիւններով. ա) Մ. Աւետիսեանը՝ ընտանեկան աննպաստ պայմանների պատճառով, բ) Լ. Շահրումեանը՝ ուսուցչութիւնն առ միշտ թողնելու և այլ գործով պարապելու պատճառով, գ) օր. Դ. Բաբայեանը՝ ուսումը շարունակելու պատճառով, իսկ դ) ես կնոջս հիւանդութեան, որ կարիք էր զգում ծնողների անմիջական հոգացողութեան, առանց կանխօրօք իմ կողմից խնդիր տալու, հեռագրով հրաւիրվել եմ կնոջս ծննդավայր՝ Մօզդօկ քաղաքը և ապա հրաժարվել Զաքաթալայի ծխ. դպրոցից։ Վերջին երեքս հրաժարվել ենք նոյն իսկ հակառակ հոգաբարձութեան քանիցս արած ջերմ խնդրանքին, որը դժուարութեամբ է ընդունել մեր հրաժարականները, և եղել ենք ու մնում լաւ ընկերներ։

3) Իմ հրաժարվելուցս և հրաժարականս ընդունելուց յետոյ էլ հոգաբարձութիւնն այնքան հաւատ է ընծայած եղել ինձ, որ յուլիսի 20-ի իր ժողովում լիազօրել է կազմել ուսուցչական նոր խումբ, հրաւիրել նոր աւագ ուսուցիչ և ուսուցիչներ ու մինչև մեկնելս վարել պաշտօնս ու դպրոցի գործավարութիւնը, որը վարել եմ մինչև օգոստոսի 19-ն ու արժանացել հոգաբարձութեան շնորհակալութեան։

4) Ոչ միայն չէ արձակել ինձ, այլ աւելացրել է ռոճիկս, դարձնելով 700 ր. 21 դասի և աւագութեան համար, այն ինչ Մօզդօկ համաձայնվել եմ 24 դասով 600 ր. ռոճիկով որպէս ուսուցիչ։

5) Իսկ թէ ինչքան եմ ամագ ունեցել, դրան թող վկայեն հոգաբարձութիւնը, թեմի տեսուչը և դպրոցի նախկին հոգաբարձու և երէցփոխ Աստուածատուր Բէկ-Յովսէփեանը, որի նախագահութեամբ և ստորագրութեամբ շնորհակալութեան թուղթ է ուղարկվել Կովկասի Հայ Դպրոց. Ուսուցչ. Միութեանը, Միութեան միջոցով և առաջարկութեամբ վարձած աւագ ուսուցչի (ինձ) և ուսուցչաց համար և յայտնել են իրանց գոհունակութիւնը։

Վերջապէս թող հոգաբարձութիւնը ինքն էլ հերքի այդ լուրի սուտ լինելը։

Զաքաթալայի ծխ. դպրոցի նախկին աւ. ուսուցիչ՝ Արտաշէս Ստամբօլցեան

—

Վլադիկավկազ, 5 սեպտեմբերի

«Մշակի» № 160-ում Յովհ. ք. Վերանեանն իր «Հին և ազգ երևոյթը» յօդուածում ի միջի այլոց գրում է. «Վլադիկավկազի ծխատէր Յակ. ք. Սաւիկեանը... մի շատ կարևոր հանգամանքով ինքն է կամովին հրաժարվել գործակալութեան պաշտօնից, որին այսօր՝ առանց այն էլ շատ զբաղված լինելով՝ չէ ձգտում երբէք»։ Կանգ եմ առնում միմիայն գործի փաստական կողմի վրա, որ հետևեալն է. ես գործակալութիւնից, ինչպէս և այլ պաշտօններից, հեռացվեցի ներքին գործերի մինիստրի պահանջի համաձայն իբր «Դաշնակցութեան» գործով մեղադրվող՝ մինչև դատավարութեան հետևանքի պարզվելը։ Որովհետև կառավարիչ սենատի առանձին ատեանն ինձ անմեղ ճանաչեց, ուստի Աստրախանի վիճակային կօնսիստօրիան անմիջապէս ինձ վերադարձրեց գործակալական պաշտօնը, որ վարում եմ մինչև այսօր։

Առհասարակ յօդուածն ազատ չէ նման թիւրիմացութիւններից։

Յակ. ք. Սաւիկեան

ՕՐՈՒԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ալբանական ապստամբութիւնը հասել է ծայրայեղ չափերի։ Մի շարք սերբիական քաղաքներ մէկ առ մէկ ընկնում են նրանց ձեռքը։ Պարզվեց, որ նրանց զէնքերը աւստրիական են։ Սերբիան առանձին նօտայով մեծ պետութիւնների ուշադրութիւնն է հրաւիրում ալբաններին ժամ առաջ զսպելու անհրաժեշտութեան վրա և աւելացնում է, որ Սերբիան զօրքեր է ուղարկում ալբանների դէմ, որոշած ունենալով իր դիմումը չը յարգվելու դէպքում անխնայ կերպով ճնշել ալբանական ապստամբութիւնը։

Սերբիան մասնաւորապէս Ռուսաստանից աջակցութիւն խնդրեց ալբանական ապստամբութիւնը ճնշելու համար։

Սերբիական լրագիրները լոյս են տեսնում «երրորդ պատերազմը» խորագիրը կրող յօդուածներով։ Բելգրադում ազգաբնակութիւնը գրգռված է։ Զօրահաւաքը և զօրքերի առաքումը շտապով շարունակվում է։ Երկաթուղիները ապրանքներ այլևս չեն փոխադրում։

Անգլիան ալբանական ներկայ ապստամբութիւնը հետևանք է համարում Աւստրիայի նիւթած դաւերի։ Մեծ պետութիւնները ներկայումս կատարում են մտքերի փոխանակութիւն, թէ ինչ միջոցներով կարելի է շուտով խափանել ալբանական ապստամբութիւնը։

Ալբանները անսովոր աջողութիւն ունեն սերբերի դէմ։ Նրանք կռւի դաշտում անողոք են. գերիներ չեն վերցնում, այլ բոլորին կոտորում են։

Ռուսաստանը համաձայնեց, որպէսզի Ալբանիան զրաւվի միջազգային զօրքերով։

Ճշտվեց, որ Իսա-Բօլէտինացի շտաբը բաղկացած է բացառապէս աւստրիացի և բուլգար ռազմագէտներից։

— Ամիսոյ Մանկովսկայում տեխնիկական ուսումնարանի պատրաստութիւններ, Բաքուում նոր հրդեհ է ծագել:

— Բաքուում դէպքերի առթիւ արձակուել է առաւօտեան շրջանում ...

— Ծունասանդը ընդարձակ պատրաստութիւններ է տեսնում գնդապետի համար, որ կարող է պետական բանակը զօրացնել:

— Թիւրքերն գնում են Բոլղարիա, Ռուսիայի պատերազմից Սօֆիայից Թիւրքիայ կառավարութիւն քաղաքական հատուկ Բուլղարիա նամակ:

— Բուլղարիայից և Անգլիայի շրջանները պահանջում են ...

— Թէհրանից հեռագրում են, որ ...

— Գերմանիայում տեսնելով Մարոկկոյի թատրոնի 50-ամեայ յոբելեանը ...

— Լոնդոնի պաշտ-հեռագրական ...

— Գեներալ Բարանովը «Пет. Коп.»-ի մէջ գրում է ...

— Պէկինից հեռագրում են, որ ...

— Ամիսի երկրորդ կառավարման ... 99,000 ...

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՓԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

14 և 15 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. ...

...

ՄՈՍԿՎԱ. Հիւրանոց ...

...

ԿՈՍՏՈՆԴԻԼ (Ալաբամա). Ընդէլժուղի մօտերը 3 աւազակ յարձակվեցին գնացքի վրա, յափշտակեցին 50,000 դոլլար և, արձակելով շոգեմեքենան, անյայտացան,

ՊՈԼՏԱՎԱ. Քաղաքում հիւանդացան խոլերայով ընդամենը 8 հոգի, որոնցից 3-ը մեռան:

ՎՈՐՈՆԷԺ. Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնայի ներկայութեամբ բացվեց գիւղատնտեսական ինստիտուտը յանուն Պետրոս I կայսրի:

ՍԱՐԱՏՕՎ. Հանդէսով բացվեցին բարձրագոյն գիւղատնտեսական դասընթացքները. ընդունվել են 61 կին, 40 տղամարդ:

ԼՕՄՏՆԻ ...

...

Լեզուի-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Խմբագիր՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(շ.) (M.341001/341012) 2—1

Լոյս տեսան նոր տպագրութեամբ

ՅՈՎՀ. ԱՐԱԲԱՋԵԱՆԻ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

Ա., Բ., Գ. և Դ. տարվայ դասագրքերը:

Հաւանութիւն գտած են Կովկասի ուսում. շրջ. հոգաբարձ. խորհրդի կողմից և ընդունված բազմաթիւ դպրոցներում՝ իբրև օգտակար և հեշտ ուսանելի դասագիրք.

Գումարով գնողներին զեղչ:

Գլխաւոր պահեստը Թիֆլիսում «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցում:

Կազմողի հասցէն՝ Александрополь. Ов Ал. Арабаджіану.

(օ. մ.) 704. 10—9

Լոյս են տեսել և վաճառվում են

ՆԻԿ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

1) **Դասագիրք բնական պատմութեան,** կենդանի եւ անկենդան աշխարհներ

Երեք կամ չորս տարվայ դասընթաց ունեցող միդասեան դպրոցների համար կազմված համաձայն եկեղեցական-ծխական դպրոցների ծրագրի, գինը. 50 կ.

ԵՐԿԴԱՍԵԱՆ և ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ.

2) **Դասագիրք բնական պատմութեան,** մասն I, Մարդ եւ կենդանի, գինը. 60 կ.

3) » » » մասն II, Բոյս » 50 կ.

Բոլոր դասագրքերում էլ օրգանական աշխարհը կազմված է կենսաբանական ուղղութեամբ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.

1) Կենդանիների գոյները՝ 15 կ., 2) Թէ ինչու համար է ծաղիկը՝ 15 կ., 3) Թէ ինչպէս են տարածվում սերմերը՝ 15 կ.:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.

Մարդու ծագումը, Վիլհէլմ Բօլշէի, Թարգմ. գերմ. գինը. . . 40 կ.

(օ.մ.) 699. 10—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՐՇ. ՋԻԼԻՆԿԱՐԵԱՆԻ, ՏԻԳ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆԻ և ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ կազմած

ԴԱՍԸՆԿԵՐ

1) Առաջին տարի, գունաւոր պատկերներով, 5-րդ տիպ բարեփոխված . . . 40 կ.

2) Երկրորդ տարի, 4-րդ տիպ բարեփոխված . . . 50 կ.

3) Երրորդ տարի 3-րդ տիպ բարեփոխված . . . 60 կ.

4) Չորրորդ տարի . . . 70 կ.

ԴԱՍԸՆԿԵՐՆԵՐԸ Թոյլատրված են Օդեսսայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձական խորհրդի կողմից որպէս դասագիրք:

Ա. տարվայ Այբբենարան տպվում է ամբողջովին ձեռագրով—բացի դրանից նոր մտցված են դասերի հետ կապ ունեցող նկարչական պարզ գծերով զարգացրած պատկերներ:

Բոլոր տարիներն ունին համապատասխան հատուածներ ... հետ:

Երրորդ և չորրորդ տարիների մէջ ... ՇԱՐԱԴՐԱԿԱՆ ՁԵՒԱԳՈՐԾԵՐ.

Դիմել Թիֆլիս «Գիր», «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», Երևան «ՀԱՐԱՏ» և ... կազմողներին: Գումարով գնողներին զեղչ:

(շ. հ. ա.) 647. 12—11

ՍՊԵՐՄԻՆ

ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԵԼԻՆ միակ իսկական սպերմինն է, որը բազմապիսի կերպով փորձված է և՝ շնորհիւ հասած փայլուն հետևանքների՝ առաջարկվում է աշխարհիս բոլոր յայտնի գիտնականների կողմից նէվրաստենիայի, սեռական թուլութեան, զառամութեան, իստէրիկայի, նէվրալգիայի, ռոկալարիտուրեան, թոքախտի, սիֆիլիսի, սրտի կակղութեան, սրտի հիւանդութիւնների (չափաւորութեան, սրտի պնդախտութեան, սրտի բաբախման, պէրէսոյի, միօկարդիտի), զարկերակի կարծրացման, ալկոհոլիզմի, ողնուղեղի հիւանդութեան, կարուածների, հիւանդութիւններից առաջացած յոգնածութեան և այլ հիւանդութիւնների ժամանակ: Առանձնապէս ուշադրութիւն պէտք դարձնել

ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԵԼԻ

անուան վրա և զգուշանալ սակաւարժէք ու անպէտք նմանողութիւններից, այսպէս անուանված՝ սերմային գեղձերից պատրաստված մաքուր նիւթից, որոնք թէ յատկութեամբ և թէ ներգործութեամբ Սպերմին-Պելի հետ ոչ մի առնչութիւն չունեն և յաճախ պարունակում են առողջութեան համար վնասակար տարրեր: Գրականութիւնն ուղարկվում է ձրի: Սպերմին-Պելը կարող էք գտնել ամենուրեք:

ՊՐՕՖԵՍՕՐ ԴՕԿՏՕՐ Պ Է Լ և ՈՐԴԻՔ. ՍՊԲ.

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ. ԴՐԱՆ.

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

(M.111297) 12—2

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, (Էրլիխի 606 եւ 914-ով) միզասեռական, վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւնների: Էլեկտրաբուժութիւն:

Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ:
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան:
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.:

Սոլոլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչա փող.), տէլէֆօն 11—75.

(շ. կ.) 785. 100—5

Էջմիածնի Ճեմարանի սեմինարիական բաժինը աւարտած

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

կամենում է հայոց լեզուի դասեր ունենալ հայ ընտանիքներում և պատրաստել աշակերտներ Թեմական դպրոցների համար: Ցանկացողները կարող են դիմել «Մշակի» խմբագրութեան՝ հասցէն իմանալու համար:

792. 2—1

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՄ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

չափաւոր վարձատրութեամբ: Ռուսերէն չը գիտեմ:

Հարցնել «Աղբիւր-Տարազի» խմբագրատանը և կամ Փետրվարի 19-ի փող. (Պէսկովսկայա) № 40 Տիգրան Թաշճեանին կամ Գասպարեանին:

(շ.) 791 2—1

Գանձակի հայոց հոգևոր կառավարութեան համար հարկաւոր է

մի հմուտ քարտուղար,

որ պէտք տիրապետէ հայ և ռուս լեզուներին: Տարեկան ռոճիկն է 600 ր.: Ցանկացողները կարող են դիմել Գանձակի հոգևոր կառավարութեան, ներկայացնելով ուսման և ծառայութեան վկայականները մինչև սեպտեմբերի վերջը:

787. 4—1

Ով ուզում է ձեռք բերել ՇԱՀԱՆ-ՍԻՄՕՆԻ կազմած գրքոյկները՝

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ

Գինը 15 և 20 կ.

ՈՒՂԵՑՈՅՑ ՏԱՐՐ. ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Գինը 40 կ.

ՁԵՌՆԱՐԿ ԵՒՐՈՊ. ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Գինը 50 կ.

Պէտք է դիմէ Թիֆլիսի «Գիր» և «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութները: Գումարով առնողներին 20% զեղչ է լինում:

(կ.չ.) 782. 3—2

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ իրաւունքներով և

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՁԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Ընդունելութեան ժամերը.

Առ. ժ. 8-ից մինչև ցեր. ժ. 2-ը դպրոցում—I Тумановская № 13.

Երեկ. ժ. 5-ից մինչև ժ 8-ը կուրսերում - Михайловскій пр. № 53.

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ Է ԱՌԵՒՏՐ. ԹԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ. 771. 10—7

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Գ. եւ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ

Նիկոլայեվսկայա, 36, Վօրօնցովի արձանի մօտ: Ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 4—7-ը:

613. 50—30

Ս.-Պետերբուրգի պետական կօնսերվատօրիայի գեղարուեստական խորհրդի

Դրուատման արժանացած

Հայ դպրոցների III և IV բաժանմունքների

●●: ԵՐԳ-ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ :●●

Առաջարկում ենք մեր նոր լոյս տեսած

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ

Ա. մաս (դիատօնիզմ) ◆ Գինը 35 կոպ.:

Դիմել բոլոր հայ գրավաճառներին: Պահեստը «Գիր» գրախանութում:

ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(ե.ու.կ.) 773. 6—4

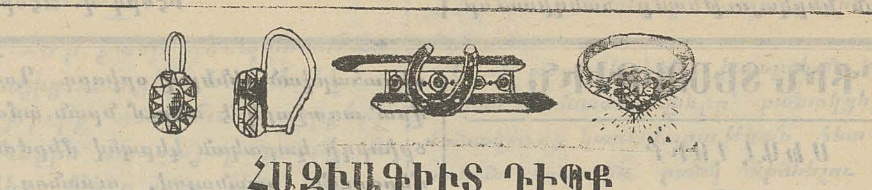

ՀԱԶԻԱԳԻՒՏ ԴԷՊՔ

Կ Ը Հ Մ Ա Յ Վ Է Ք

տեսնելով մեր առարկաները և կը զարմանաք՝ թէ որքան էժան գներ ենք նշանակել, երբ համոզվէք մեր ապրանքի լաւ յատկութեան մէջ:

ՄԻԱՅՆ 4 Ր. 95 ԿՈՊԷԿՈՎ ուղարկում ենք արժէք. և օգտ. առարկաների հետևեալ գարնիտուրը. 1) Գրպանի գեղ. ժամացոյց, մօդային, սև պողպատից, **cas** **տափակ**, լարումը կոճից՝ 40 ժամը մի անգամ, անկէր. իսկ. ընթացքով, քարերով, կամ թէ կանացի ցիլինդր. ժամաց., մինչև րօպէները ստուգված **անպայման ուղիղ ընթացքով,** 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ: 2) Մօդային շքեղ շղթայ՝ երկշարք, «Դուբլէ» իսկ. մետաղից, էլեգանտ ձև: 3) Ձատ հետաքրքր. բրէլօկ: 4) Ժամաց. համար զամշեայ քսակ: 5) Արտասահմ. կաշուց պորտմօնէ 6 բաժ. և մետ. փականով, պարիզեան շքեղ շինուածք: 6) Կաուչուկէ կնիք՝ ապսպրողի անուն-հօրանուն-ազգանունով: 7) Ժամաց. գողերից պաշտպանող իր: 8) Թատր. բինօկլ, էլեգանտ շինուածք, ախրօմատ. 4 ապակիով, որ մօտեցնում է իրերը ամենահեռու տարածութ. վրա: 9) Խոշորացոյց—կենդանի պանօրամա, որ ցոյց է տալիս միանգամայն բնական կերպով: 10) Վեց հատ ամենահետաքրքր. պատկերներ խոշորացոյցի համար: 11) Ձքեղ ընծայ կանանց համար, որ բաղկացած է դուբլէ ոսկուց շինված մատանուց՝ ֆրանս. ադամանդներով, բրօշկայից և մի զոյգ օղերից: 12) Ցն. ապարան՝ որ պարունակում է մօտ 120 կաուչուկէ տառեր և թւանշաններ. անհրաժեշտ իր ամեն մի տան համար: 13) Գրպանի շատ յարմար պիւրօր նիկէլից: 14) Գրպանի նէսէսէր՝ 4 հետաքրքր. առարկ.: 15) ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՅԹ! Րէվօլվէր—գրպանի մշտական վառելիք: 16) Կախարդ. հետաքրքր՝ գրքոյկ, որ պարունակում է մօտ 100 նորագոյն ֆօկուսներ: **Ամբողջ գարնիտուրի գինը 4 ր. 95 կ., իսկ 2 գարնիտուրը՝ 9 ր. 30 կ.:** Այդպիսի գարնիտուր ամենաբարձր յատկ. առարկ.—**5 ր. 70 կ.,** 2 հատը՝ **10 ր. 80 կ.:** Իւրաքանչիւր գարնիտուրը փակ ժամացոյցով՝ 1 րուբլի թանգ:

Խորհուրդ ենք տալիս բերել տալ լաւ տեսակը, որովհետև գնի մէջ զանազանութիւնը շատ քիչ է, իսկ յատկութեան մէջ զանազանութիւնը շատ: Ուղարկում ենք վերադիր վճ. և առ. կանխավճարի: Ճանապարհածախսը 45 կ. (Սիբիր 80 կ.):

Հասցէագրել՝ Т-во «ПАТЕНТЪ». Варшава, Св. Креста отд. 124.

(25, հ. 5) (B. 49697) 3—1

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն:

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:

Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում: Նիւթերն առնվում են իրական կեանքից: Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանօնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) **Օտար լեզուներ.** 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և ուր. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Պարապմունքները կատարվում են և դասաւ-դասաւ: Ունկնդիրների թիւ շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը: Ծրագիրը և կանօններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում: Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և նրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից: (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի իգական սեռից):

Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. Փ Ի Լ Օ Յ Ե Ա Ն

(ա. օ.) 556. 0—4

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի Թ. ԽՋՄԱԼԵԱՆԻ և Գ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ կազմած

Կ Ա Յ Ծ Ե Ր

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ դասագրքի Ա. տարին: Գինը 25 կոպ..

Լոյս տեսան և վաճառվում են՝ ԿԱՅԾԵՐ Բ. տարի, գինը 40 կ., ԿԱՅԾԵՐ Գ. տարի—50 կ., ԿԱՅԾԵՐ Դ. տարի—70 կ.: Գումարով գնողներին զգալի զեղչ: Բազմաթիւ ձեռագիր օրինակներ քերականական կանօնների շուրջը և շարադրական ու իրագնական պատկերներ: Վաճառվում են Կովկասի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում և Ալէքսանդրոպոլում՝ կազմողների մօտ: Մեր հասցէն՝ Александрополь. Учителю Геворку Яковлевичу Микаеляну. Большая Слободская, № 42.

(օ. մ.) 741. 6—6

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный